

Nr 7

WARSZAWA
25 LIPCA
1931 R.

ROZKAZ

DZIAŁ URZĘDOWY.

GO KATOLICKIEGO WYSTAWY KSIĄŻEK W WARSZAWIE

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

ARTYKUŁY

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

WYSTAWA POLSKICH KSIĄŻEK 1931

T R E Ś Ć.

AKTA STOLICY APOSTOLSKIEJ.

Str.

Acta Pii PP. XI:

50.	In sollemni canonizatione B. Andreae Bobola etc.	113
51.	Litterae Apostolicae, motu proprio datae de iurisdictione S. Congregationis pro Ecclesia Orientali	118

ROZKAZY ORDYNARIUSZA POŁOWEGO W. P.

Pochwały:

52.	Pochwała	125

ROZPORZĄDZENIA CENTRALNYCH WŁADZ PAŃSTWOWYCH

Ministerstwo Opieki Społecznej:

53.	Rozporządzenie z dnia 9 maja 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych oraz Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie zmiany rozporządzenia o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu.	125

OBWIESZCZENIE.

Uniwersyteckie wykłady dla duchowieństwa w Lublinie	126

Nr 7.

WARSZAWA
22 LIPCA
1938 R.

ROZKAZ WEWNĘTRZNY

DO KATOLICKIEGO DUCHOWIEŃSTWA WOJSKOWEGO
W POLSCE

AKTA STOLICY APOSTOLSKIEJ.

ACTA PII PP. XI.

50.

IN SOLLEMNI CANONIZATIONE

BB. Andreae Bobola martyris sacerdotis Soc. Iesu, Ioannis Leonardi Congregationis Clericorum Regularium a Matre Dei Conditoris et Salvatoris ab Horta Laici Professi Ordinis Fratrum Minorum, habita in Basilica Vaticana, die XVII mensis Aprilis, anno MDCCCCXXXVIII, in festo Resurrectionis D. N. Iesu Christi.

(AAS, v. XXX, Nr 6, p. 149 — 154).

Ad postulationem instantem factam per Advocatum Sacri Consistorii Augustum Milani a viro Eminentissimo Camillo Laurenti, Cardinali Praefecto Sacrorum Rituum Congregationi, R. P. D. Antonius Bacci, Secretarius Litterarum ad Principes, nomine Sanctitatis Suae, ita respondit:

I. Dum innumeris lychnis Petriana moles resplendet, ac fulgens eius tholus stellantis caeli imaginem refert, dumque omnes, quotquot adsumus, desiderio aestuamus faustissimi, qui iam instat, eventus, idem votum procul dubio pulsat Augusti Pontificis animum. Percupit Ipse scilicet, petitioni vestrae concedens, tribus caelitibus, quorum causam agitis, auctoritate nutuque Dei, summos decernere sanctitatis honores. Si enim nullo non tem-

pore sanctimoniae nitor inconsutilem Catholicae Ecclesiae vestem decorat, ex eodemque, quasi insignitâ notâ, vera dignoscitur religio, at nostra hac aetate praeclara haec, quae in suam proferentur lucem, virtutum omnium exempla peculiarem quamdam habere videntur ad adhortandos alliciendosque homines opportunitatem. Siquidem, cum tam multi hodie discupiant — caeli immemores sempiternaeque beatitatis — ingurgitare sese in praesentis huius vitae suavitates voluptatisque illecebras, eos edocet Franciscalis assecla, Salvator ab Horta, paupertatis studium, angelicum animi candorem, ac voluntarios insontis sui corporis cruciatus; cum late usque quaque serpat iners caelestium veritatum neglegentia christianorumque officiorum fastidium quoddam, Ioannes Leonardius ad catholicae doctrinae praecepta religiose observanda, ad sanctam morum integritatem alacrius usque assequendam, ad dilatandum denique Iesu Christi Regnum compellat omnes; cum vero, caritate posthabita, vulgo homines «quae sua sunt quaerant», ¹ suaeque commoda utilitatesque unice spectantes, de proximorum salute nihil pensi habeant, Andreas Bobola, indefatigabilis ille militantis Ecclesiae athleta ac martyr invictus, ad arduum ingrediendum virtutis iter, et ad apostolicos — suo etiam profuso sanguine — exantlandos labores, torpentes animos invitat. Verumtamen Sanctitas Sua, cum tanti ponderis causa agatur, vult secum omnes Deo esse supplices, patrocinio interposito Deiparae Virginis totiusque Curiae caelestis, ut supernae lucis copia Suae menti affulgeat.

Post cantatas Sanctorum Litanias, ad iteratam instantius postulationem idem Revmus Dominus respondit:

II. Approperat utique quod catholici orbis vota praestolantur. Attamen, ut omnia tralaticio more, a maioribus accepto, rite perficiantur, vult Sanctitas Sua paululum adhuc temporis interponere, dum per usitatum hymnum Paraclytus Spiritus supplici prece invocetur.

Ad haec, praecinente Beatissimo Patre, hymnus Veni Creator Spiritus, cum congrua oratione successit: quo expleto, tertiam instantissimam postulationem haec excepit eiusdem Revmi Domini responsio:

¹ Cf. Philip. II. 21.

III. Iam nunc, intento animo demissaque fronte, Petri per Pium loquentis oraculum auditote. Arcanae lucis fulgor, e supernis sedibus illapsus, Summi Pontificis mentem percellit atque collustrat. Gaudent caelestium chori; Hispania, Polonia, Italia laetantur novo sanctitatis lumine decoratae; ac militans Ecclesia exsultat, cui, in tanto rerum discrimine, validissimis apud Deum deprecatoribus frui licet.

Tum Beatissimus Pater, omnibus aperto capite surgentibus, Ipse in Cathedra sedens mitramque gestans, de plenitudine Apostolici ministerii, sollemniter sic pronunciavit:

Ad honorem Sanctae, et Individuae Trinitatis, ad exaltationem Fidei Catholicae et Christianae Religionis augmentum, auctoritate Domini Nostri Iesu Christi, Beatorum Apostolorum Petri et Pauli ac Nostra, matura deliberatione praehabita et divina ope saepius implorata, ac de Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum et Episcoporum in Urbe existentium consilio; Beatos Andream Bobola Martyrem, Ioannem Leonardi et Salvatorem ab Horta, Sanctos esse decernimus et definimus, ac Sanctorum Catalogo adscribimus, statuentes ab Ecclesia Universali illorum memoriam quolibet anno die eorum natali, nempe Andreae Bobola die decimasexta Maii, inter Sanctos Martyres, Ioannis Leonardi die nona Octobris, et Salvatoris ab Horta die decimaoctava Martii, inter Sanctos Confessores non pontifices pia devotione recoli debere. In nomine Pa† tris, et Fi† lii, et Spiritus† Sancti. Amen.

In sollemni vero Missa haec fuit

HOMILIA SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

Venerabiles Fratres, dilecti Filii,

«Haec est dies, quam fecit Dominus: exsulemus et laetemur in ea».¹ Hodie Christus Dominus, devicta morte, aeternitatis nobis aditum reseravit; hodie militans Ecclesia triumphantis

¹ Ps. CXVII.

Ecclesiae gaudia effusiore laetitia participat, quod tres e suis civibus, divini Redemptoris vestigia secuti, sanctitudinis sempiternaeque beatitudinis compotes inerranti iudicio consecrantur.

Quibus in caelicolis id revera effectum datur, quod decessor Noster sanctae recordationis Leo Magnus adhortando animadvertit: «Quo processit gloria Capitis, eo spes vocatur et corporis».¹ Eo scilicet omnes invitamur atque compellimur, quo nos Magister noster Christus voce exemploque suo vocavit, ad supernam nempe patriam, quasi per aspera ad astra gradientes, feliciter assequendam. Quodsi per terrestrem hanc peregrinationem difficultates omne genus eluctari atque evincere oportet, quandoquidem «Regnum caelorum vim patitur»,² neque «coronatur, nisi qui legitime certaverit»,³ at praeclara eorum exempla, quos hodie licuit sanctimoniae decore honestare, ut spem nostram erigunt, ita nobis invitamento auxilioque sunt: «Venite, ascendamus ad montem Domini».⁴

Quapropter opportunum est eorum virtutum laudes, etsi breviter edisserendo, recolere, ut ad eorum egregie gesta pro viribus imitanda incendamur. Ad christianae humilitatis studium, ad terrenarum rerum contemptum, ad voluntariam denique corporis castigationem nos adhortatur omnes Salvator ab Horta, qui, cum quoslibet sensuum motus superioribus animi facultatibus subiecisset, ipsumque animum divinae legi, ita Iesu Christi imaginem suis moribus expressit, ut innumeras multitudines sanctitudinis splendore rerumque miraculis alliciens, ad meliorem ducendae vitae rationem, Ecclesiae nimirum praeceptis consentaneam, omni ope reduceret. Quot enim ex omni ordine cives, ad eum undeunde confluentes, cum supernae lucis fulgorem ex eius vultu radiantem conspicerent, cum incensum audirent eius alloquium, ac flagrantem Dei proximorumque caritatem eius intuerentur, ad sanctissima eius vestigia sequenda veluti rapiebantur.

Qui vero «venator animarum» iure meritoque appellatus est, Andreas Bobola sacerdos Soc. Iesu, actuosum divini Regni dilatandi studium nos edocet; ac martyr invictus enervatos nostro-

¹ S. Leo. M., *Sermo I de Ascens. Domini*.

² Matth., XI, 12.

³ Cf. II Tim., II, 5.

⁴ Mich., IV, 2.

rum temporum homines ad fortitudinem compellat et ad quoslibet Dei Ecclesiaeque causa tolerandos labores, secundum illud «magna facere ac perpeti, christianum est». Is enim a Cosacis Janoviae captus, quod schismaticorum errores refelleret ac catholicam, summo cum fructu, praedicaret fidem, flagris caesus est, aspera ad Iesu Christi modum redimitus corona, alapis graviter percussus, ac falcato ense vulneratus iacuit. Mox ei oculus evulsus dexter, pellis variis partibus detracta, atque atrociter subusta vulnera, hispidoque stramento defricata. Nec satis; nam aures ei, nares ac labia resecta sunt, lingua retrorsum ex occipitio abstracta, subula denique in cor defixa: ac tandem aliquando strenuus athleta, hora tertia post meridiem, mirandum sane praebens fortitudinis spectaculum, gladio confossus, martyrii gloriam consecutus est.

Nec leviora nobis virtutis documenta praestat Ioannes Leonardus, Congregationis conditor Clericorum Regularium a Matre Dei. Quin immo, etsi non omnibus facultas officiumque est, pro suis cuiusque rerum adiunctis, Andreae Bobola strenuitatem animi ad vitae usque iacturam imitari, omnes tamen possumus Ioannis Leonardi integritatis candorem, eius precationis sanctae paenitentiaeque amorem, itemque impensum apostolatus studium aemulari. Quibus virtutibus enitens, non modo ipsemet summum attigit christianae perfectionis fastigium, sed ceteros etiam, vel devios ad rectum iter revocavit vel in incertum aestuantes ad securitatis portum reduxit, vel denique — e cleri praesertim ordine bene multos — ita pietate divinoque ardore incitavit, ut, rebus omnibus posthabitis, nihil magis optarent, quam ut, Evangelii praecones effecti, gentes omnes, in umbra mortis iacentes, Iesu Christi luce ac gratia recrearent.

Tribus in his caelitibus peculiaris videtur Nobis Providentissimus Deus benevolentiae dedisse pignus; quandoquidem iidem — populis in praesens tanto rerum discrimine perturbatis — novam Ecclesiae portendunt meliorum temporum spem. Quorum caelitum alterum, Poloniae decus, christiani Orientis et Occidentis unitatem suis precibus imploraturum confidimus, in cuius finibus ipse martyrii palmam promeruit; alterum catholicae Hispaniae — pace tandem concordiaeque redintegrata — vigentiora christianae vitae opera conciliaturum; alterum denique sacris Missio-

nalium expeditionibus uberiora usque incrementa deprecaturum, quas ipsemet indefatigabili studio suasit atque provexit.

Benignissime iidem patriam quisque suam respiciant; suaeque tutela efficiant ut — errorum colluvione prohibita, quae ima Civitatis fundamenta subruens atque corrumpens, populos in barbariam veterem detrudere conatur — nostra quoque aetate eadem Nationes validissima exstent catholicae religionis civilisque cultus propugnacula. Itemque Ecclesiam universam benevolenti vultu respiciant, atque una simul comprecando a Deo impetrent, ut eius ductu e praesentibus tempestatibus vitrix emergens, novos agat triumphos, omnesque gentes ad unum Iesu Christi ovile feliciter reducat. Amen.

51.

LITTERAE APOSTOLICAE

Motu proprio datae

De Iurisdictione Sacrae Congregationis pro Ecclesia Orientali

PIUS PP. XI

(AAS, v. XXX, Nr 6, p. 154 — 159).

Sancta Dei Ecclesia, quamvis inde a primo christiani nominis saeculo ex Orientis et Occidentis fidelibus coaluerit, una tamen omnino est; atque adeo Romani Pontifices, quippe Beati Petri Apostolorum Principis successores, cui Christus Dominus pascendi universi gregis auctoritatem concedidit, summam de orientalibus etiam christifidelibus curam nullo non tempore egerunt, ut iidem et integram fidem, et firmam disciplinam, et florentem etiam pietatem divinumque cultum retinerent; ideoque maiorem cotidie prosperitatem amplitudinemque adipiscerentur.

Quodsi per temporis decursum haereses, schismata ac frequentissimae diuturnaeque infidelium incursiones dominationesque ita Orientalis Ecclesiae populos divexarunt ac fere penitus prostravere, ut mirari liceat quod christianae vitae mores, etsi interdum ad extremum adducti, adhuc tamen superstites evadant; itemque si nonnulli, nimio unitatis concordiaeque amore compulsi, cum

non satis Orientalium res atque indolem cognoscerent, vel sacros eorum ritus corrumpere vel eos ad Latinos ritus redigere enisi sunt, at Romani Pontifices, decessores Nostri, hisce nisibus pro facultate, nullisque parcendo laboribus, obstiterunt. Iis siquidem curae fuit haereticorum et schismaticorum retundere audaciam, strenuos fidei unitatisque athletas omni ope iuvare, incertos confirmare nutantesque animos, ac seiunctos fratres et filios cum Sua Ipsorum voce tum per legatos ac missionales suos ad unum Iesu Christi ovile assidue revocare. Parique modo nihil reliqui fecerunt, ut quae Principum incuriâ atque discordiâ quam latissime inundarent vastatrices colluviones, eas viribus omnibus compescerent atque repellerent.

Cum vero Summi Pontifices certiores facti sunt quosdam eo contendere, vel ut Orientales a suis ritibus averterent, vel ut peculiare quiddam in iisdem immutarent, non opportuna haec tentamina improbarunt, atque eorundem rituum integritatem sartam tectamque servare voluerunt. Romanis enim Pontificibus mens est liturgicam rerum varietatem, quae ex peculiari populorum ingenio atque indole invecta est, non modo sanctae fidei divinique cultus unitati non repugnare, sed eam potius commendatione ac laudibus exornare; quandoquidem ex hoc capite facile eruitur unam eandemque catholicam religionem et omnium vel diversarum gentium naturae ac moribus respondere optime, et uberrimos variaque pulchritudine distinctos edere fructus. Huc accedit quod singuli unius cuiusque liturgiae libri, pro sua ex antiquissimis temporibus integritate, avitam fidem invicte luculenterque testantur, qua veteres Christianitates mysteria et sacramenta, peculiari modo a Novatoribus hodie hostiliter impugnata, amplectebantur, ac religiose venerabantur.

Eiusmodi Summis Pontificibus cura fuit, hoc in rerum ordine, ante Sanctam Tridentinam Synodum. Postea vero, ad res aptius faciliusque expediendas, appositae instituerunt Congregationes; itaque decessor Noster f. r. Gregorius XIII, altero Pontificatus sui anno, eo quidem consilio, ut orientales ritus vel servaret incolumes, vel pro rerum adiunctis in pristinum decus restitueret, itemque ut christifidelium numerum, qui hos eosdem ritus profiterentur, data opera augetet, peculiarem condidit *Congregatio-*

nem de rebus Graecorum, quam Clemens VIII in *Congregationem super negotiis Fidei et Religionis Catholicae* immutando transtulit, eidem concredens non modo Ecclesiae Orientalis curam, sed munus etiam propagandae fidei cum in Occidentis populos, qui ad Novatorum errores declinaverant, tum in eas etiam regiones, quae novissime exploratae fuerant. Itaque, quamvis de speciali Congregatione ageretur, quae postea iure meritoque *Congregatio de Propaganda Fide* nuncupata fuit, idem tamen munus iam sibi demandatum habebat, quod Gregorius XV Generali Congregationi commisit ab se hoc eodem titulo constitutae, id est «praesidendi missionibus omnibus ad praedicandum et docendum Evangelium et catholicam doctrinam»; atque adeo in novam Congregationem confluit, ab eodem Gregorio XV conditam.

Quae Sacra Congregatio ex eo tempore unum fuit atque unicum Officium Pontificium Missionibus usque quaque provehendis. Attamen, peculiari condicione iuridica perspecta Orientalium Catholicorum, qui sub Turcarum dominatione versabantur; itemque haud mediocri diversitate perpensa suae ipsorum liturgiae ac disciplinae, facile paulo post necessitas in comperto fuit, demandandi scilicet peculiaribus Congregationibus, quae in Generalis Congregationis gremio *de Propaganda fide* coaluerant, graviorum negotiorum expeditionem, quae ad easdem gentes pertinerent. Quapropter Urbanus VIII Congregationem instituit *super dubiis Orientalium*, atque alteram *super correctione Euchologii Graecorum*; iisdem vero agendi rationibus Pontifices usi sunt usque ad decessorem Nostrum f. m. Pium IX, praeter tamen Clementem XI, qui, cum Euchologii emendationem perficere vellet, ac ceteros omnes Orientalium liturgicos libros recognoscere, Congregationem excitavit «*super correctione librorum Ecclesiae Orientalis*», utpote stabilem Congregationem, a Sacro Consilio *de Propaganda fide* seiunctam.

Iamvero, decessor Noster, quem supra memoravimus, Pius IX eo consilio permotus, ut id genus causa, pro diuturno rerum usu atque experimento, firmiore aptioreque ratione ordinaretur, novam condidit Congregationem a S. C. *de Propaganda fide* distinctam. Novo huic Sacro Consilio cui titulus inditus fuit S. C. *de Propaganda fide pro Negotiis Ritus Orientalis*, pertractare

curae erat «omnia Orientalium negotia, etiamsi mixta, quae scilicet sive rei, sive personarum ratione Latinos attingerent». Quae quidem Congregatio, quamvis proprio frueretur Secretario proprioque Secretariae officio, eidem tamen, ac S. Congregatio *de Propaganda fide*, Praefecto subiciebatur, cuius idcirco erat utriusque Congregationis operam disponere atque digerere, cum res ad eandem regionem pertinerent. Quoniam vero S. Congregationi *de Propaganda fide* obnoxia erat, eiusque titulum retinebat, nonnullis, etsi non recte, videbatur veluti quoddam eiusdem Congregationis supplementum; atque adeo Catholici Orientales Latinis subiecti videbantur et quasi infidelibus haere-ticisque Occidentis exaequati.

Quamobrem decessor Noster p. r. Benedictus XV, cum optaret ut vel species evanesceret contumeliosae huius suspicionis, Apostolicis Litteris *Dei Providentis*¹ Motu Proprio datis die 1 mensis Maii, anno MDCCCXVII, *Sacram Congregationem* instituit *Pro Ecclesia Orientali*, a S. C. *de Propaganda fide* omnino seiunctam. Cui quidem novae Congregationi, ut peculiarem suam Orientalibus Christianitatibus benevolentiam ac curam testaretur, ipsum Romanum Pontificem praesidere voluit eidemque facultates omnes attribuit, «quas aliae Congregationes pro Ecclesiis ritus latini obtinent, salvo tamen iure Congregationis S. Officii». Verumtamen attributas facultates conclusit atque contraxit «ad negotia, quae sive ad personas, sive ad disciplinam, sive ad ritus Ecclesiarum Orientalium referuntur, etiamsi mixta, quae scilicet sive rei, sive personarum ratione, Latinos quoque attingant»; ita ut Latini, qui in Christiani Orientis regionibus commorantur, Sacrae Congregationi *de Propaganda fide* subiecti adhuc essent.

Qua posita iurisdictionis duplicitate, perdifficile prorsus erat validam eam assequi regiminis unitatem expeditamque negotiorum administrationem, quae omnino requiruntur, ut et quantocius diversitates dissensionesque dilabantur, quae inter fideles dissimilium rituum absimilisque disciplinae facile oriuntur, et apostolatus caritatisque opera, quae praesertim ad Actionem

¹ *Acta Ap. Sedis*, vol. IX, p. 529 sq.

Catholicam attinent, efficientius usque ordinentur ac promoveantur, et catholicorum denique vires omnes in unum coeant ac coalescant, quemadmodum praesentium rerum adiuncta procul dubio postulant, nedum consulant.

Nos igitur, cum vehementer exoptemus, ut insignia illa beneficia, quae perfecta unitas ac peculiaris regiminis ratio suapte naturâ inducunt, dilectissimis Orientis Ecclesiis tuta pro facultate servemus, postquam rem diu multumque Nobiscum consideravimus, ac supplices Deo Nostras adhibuimus preces, Motu Proprio, certa scientia, ac de apostolicae plenitudine potestatis, haec omnia, quae sequuntur, decernimus atque statuimus:

I. — Sacra Congregatio pro Ecclesia Orientali, cui praeest ipse Romanus Pontifex, plenam et exclusivam iurisdictionem habet in regionibus quae sequuntur: in Aegypto et in peninsula Sinaitica, in Erythraea et in parte septentrionali Aethiopiae, in Albania australi, Bulgaria, Cipro, Graecia, Dodecaneso, Iran, Iraq, Libano, Palaestina, Syria, Transjordaniam, asiatica Turcarum republica et in Thracia Turcarum ditioni subiecta.

II. — Quare in praefatis regionibus non solum pro fidelibus ritus orientalis, sed etiam pro fidelibus latini ritus eorumque hierarchia, operibus, institutis, piis societatibus, eadem Sacra Congregatio omnibus facultatibus potitur, quas aliae Congregationes pro fidelibus ritus latini extra illa territoria obtinent, incolumi tamen iure Congregationis S. Officii, ac integris manentibus quae huc usque reservata sunt S. Congregationi de disciplina Sacramentorum, S. Congregationi Sacrorum Rituum, S. Congregationi de Seminariis et Studiorum Universitatibus ac Sacrae Paenitentiariae.

III. — Quoad fideles ritus orientalis, extra praefatas regiones commorantes, firma manet in omnibus Sacrae Congregationis pro Ecclesia Orientali competentia. Quare ei reservantur omnia cuiusque generis negotia, quae sive ad personas, sive ad disciplinam, sive ad ritum orientalem referuntur, etiamsi sint mixta, quae scilicet sive rei sive personarum ratione Latinos quoque attingant; eique pro his fidelibus omnes facultates attributae sunt, quae ad alias Congregationes pro fidelibus ritus latini pertinent, salvo

semper iure Congregationis S. Officii et integris manentibus quae huc usque reservata sunt S. Congregationi de Seminariis et Studiorum Universitatibus et Sacrae Paenitentiariae.

IV. — Haec Sacra Congregatio controversias dirimit via disciplinari; quas vero ordine iudiciario dirimendas iudicaverit, ad tribunal remittet quod ipsa Congregatio designaverit.

V. — Christiani Orientis regiones, quas supra memoravimus, in exclusivam *S. Congregationis pro Ecclesia Orientali* iurisdictionem gradatim devenient, temporibus nempe, quae infra singillatim designamus:

a) die prima mensis Iunii, anno MDCCCCXXXVIII, in exclusivam Sacrae huius Congregationis iurisdictionem transibunt Palaestina, Transjordania, Aegyptus, Peninsula Sinaitica et Cyprus;

b) die prima mensis Ianuarii, anno MDCCCCXXXIX, Graecia, Dodecanesus, australis Albania, Bulgaria, asiatica Turcarum respublica et Thracia Turcarum dicioni subiecta;

c) die prima mensis Iunii, anno MDCCCCXXXIX, Syria, Libanus, Iraq et Iran.

VI. — A die, quo praesentes Apostolicae Litterae Motu Proprio datae promulgabuntur, ad diem usque, quo singulae regiones in exclusivam *S. Congregationis pro Ecclesia Orientali* iurisdictionem devenient, nullum opus nullumque institutum condipoteroit, neque ulla rerum condicionibus immutatio fieri, quin antea consensio intercesserit S. Congregationis pro Ecclesia Orientali.

VII. — Cum Christiani Orientis regiones in exclusivam *S. Congregationis pro Ecclesia Orientali* iurisdictionem devenerint, documenta, quae ad easdem regiones spectant, quaeque in Tabulario *S. Congregationis de Propaganda fide* asservantur, Tabulario *S. Congregationis Orientali Ecclesiae praepositae* demandanda ac tradenda sunt, prout res fieri poterit, atque ex mutuo utriusque Officii moderatorum consensu.

VIII. — *Sacra Congregatio de Propaganda fide* omnia pecuniae capita, quae operibus atque institutis earum regionum destinantur, quae exclusivae *S. Congregationis pro Ecclesia Orientali*

iurisdictioni attributae sunt, eidem Sacrae Congregationi transmittet. Quodsi distincta eiusmodi pecuniae capita non exsistant, *Sacra Congregatio de Propaganda fide* tantum redditus constituat ex aere proprio, quantum universam subsidiorum summam exaequet, cum ordinariorum, tum extraordinariorum, quam eadem Sacra Congregatio quotannis ad has regiones pro suis cuiusque operibus atque institutis mittere solebat. Extraordinaria autem subsidia ex media quantitate pecuniae designanda sunt quae superiore triennio, hoc est annis MDCCCCXXXV — MDCCCCXXXVI — MDCCCCXXXVII, ad has easdem regiones quotannis missa fuit.

IX. — *Pontificium Opus a Propagatione Fidei* eam summam quotannis reddet *Sacrae Congregationi pro Ecclesia Orientali*, quae comparisonem proportionemque immutatam servet inter universam subsidiorum summam, cum ordinariorum, tum extraordinariorum, quae postremo triennio, ut supra diximus, in Orientalium ac Latinorum causam pro iisdem regionibus erogata sunt, ac proventuum reddituumque summam, quam memoratum Pontificium Opus eodem triennio coacervavit.

X. — *Pontificium Opus a S. Petro Apostolo pro Clero Indigena* quotannis *Sacrae Congregationi pro Ecclesia Orientali* eam summam transmittet, quae duas centesimas partes exaequet omnium reddituum ac proventuum eiusdem Pontificii Operis.

XI. — Substitutus *Sacrae Congregationis pro Ecclesia Orientali* ex iure Consilium Generale Superius participat Pontificiorum Operum a Propagatione Fidei et a S. Petro Apostolo pro Clero Indigena.

Quae autem heic a Nobis statuta sunt, ea firma ac valida in perpetuum esse volumus ac iubemus, contrariis quibuslibet non obstantibus, etiam peculiarissima mentione dignis.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, die XXV mensis Martii in festo Annuntiationis B. M. Virginis, anno MDCCCCXXXVIII, Pontificatus Nostri decimo septimo.

PIUS PP. XI

POCHWAŁA.

52.

Pochwała.

Podczas uroczystości poświęcenia sztandarów dla oddziałów artylerii, dn. 29.VI. b. r. w Poznaniu, stwierdziłem z zadowoleniem, że ołtarz polowy, przy którym wówczas odprawiłem Mszę św., zbudowany został nie tylko estetycznie, lecz ściśle według wszelkich wymagań liturgicznych, jak również mego rozkazu z dnia 27.VI.1938 r., Nr 6/38 poz. 48.

Wyrażam przeto administratorowi wojskowej parafii rzym.-kat. w Poznaniu st. kapelanowi **F r a n c i s z k o w i D y m a r s k i e m u** pochwałę.

ROZPORZĄDZENIA CENTRALNYCH WŁADZ PAŃSTWOWYCH.

MINISTERSTWO OPIEKI SPOŁECZNEJ.

53.

ROZPORZĄDZENIE

z dnia 9 maja 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych oraz Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie zmiany rozporządzenia o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu.

(Dz. U. R. P. Nr 38, z dn. 1.VI.1938, poz. 320).

Na podstawie art. 5 ust. (1) i ust. (4) ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 359), art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 czerwca 1932 r. o przekazaniu zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawach zdrowia publicznego Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej (Dz.

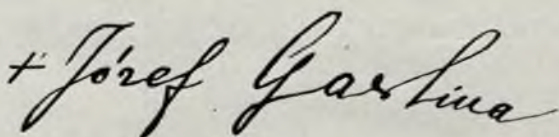
U. R. P. Nr 52, poz. 493) oraz art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 lipca 1932 r. o wprowadzeniu nazwy „Minister Opieki Społecznej“ i „Ministerstwo Opieki Społecznej“ (Dz. U. R. P. Nr 64, poz. 597) zarządzam co następuje:

§ 1. W § 20 rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dnia 30 listopada 1933 r. o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu, wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Dz. U. R. P. z 1934 r. Nr 13, poz. 103) punkt 1) otrzymuje następujące brzmienie:

„1. odległość nowo zakładanego cmentarza od zabudowań mieszkalnych oraz studzien, źródeł i strumieni, służących do czerpania wody do picia, powinna być co najmniej 150 m, w osiedlach zaś lub ich dzielnicach, które posiadają lub zakładają wodociągi gminne lub inne publiczne, odległość ta może być zmniejszona do 50 m,“.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Opieki Społecznej:
Marian Zyndram-Kościałkowski

Biskup Polowy Wojsk Polskich.

Warszawa, dnia 22 lipca 1938 r.

OBWIESZCZENIE.

Uniwersyteckie wykłady dla duchowieństwa w Lublinie.

Katolicki Uniwersytet Lubelski, Seminarium Duchowne Lubelskie i Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej w Lublinie organizuje po raz czwarty wykłady dla duchowieństwa w dniach 22 — 24 czerwca 1938 r. Przedmiotem wykładów będzie zagadnienie **korporacjonizmu**.

WYDAWCA: WYDZIAŁ NAUKOWY

WARSZAWA 1934

WYDAWCA: WYDZIAŁ NAUKOWY

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

T R E Ś Ć.

Str.

METODYKA I ORGANIZACJA DUSZPASTERSTWA WOJSKOWEGO:

„Rola duszpasterza w wojskowym więzieniu“. Ks. dr P. Śledziewski	281
„Uwagi i spostrzeżenia z dziedziny pracy duszpasterskiej wśród więźniów wojskowych“. Ks. J. Podbielski	292
„Uwagi o duszpasterzowaniu w wojskowym więzieniu śledczym“. Ks. S. Matzner	297

KAZANIA I PRZEMÓWIENIA:

„Kazanie do żołnierzy w dniu święta pułkowego“. Ks. A. Lewandowski	303
--	-----

KRONIKA DUSZPASTERSTWA WOJSKOWEGO	305
---	-----

METODYKA I ORGANIZACJA DUSZPASTERSTWA WOJSKOWEGO.

Ks. dr PIOTR ŚLEDZIEWSKI

St. Kapełan W. P.

Wilno

ROLA DUSZPASTERZA W WOJSKOWYM WIĘZIENIU.

1.

Ogólne wytyczne pracy duszpasterskiej w więzieniu wojskowym.

Do rozwinięcia programowej pracy duszpasterskiej więziennej niezbędne jest uświadomienie — co to jest więzień wojskowy, gdyż on bowiem jest przedmiotem pieczy duchowej kapelana więzienia.

Najogólniej wzięwszy, więzień — to ujawniony przestępca ustaw karnych Rzeczypospolitej cywilnych lub wojskowych.

Każde kulturalne społeczeństwo, świadome swego celu i zakresu działania, na zasadzie kodeksów karnych broni się przed swą dezorganizacją. Tak też postępuje i wojsko. W tym też celu osoba wojskowa, na której zaciąży prawne podejrzenie lub niezbity dowód przestępstwa, przez organy wymiaru sprawiedliwości wojskowej zostaje zaaresztowana i trzymana w więzieniu śledczym, aż do czasu zbadania sprawy przez sędziego śledczego i wydania opinii prokuratora. To — „aresztant“, a właściwie „śledzony“ z pozbawieniem wolności. Po wydaniu opinii przez prokuratora „śledzony“ zostaje albo zupełnie oczyszczony z zarzutów i wypuszczony na wolność, albo zostaje zwolniony z aresztu i z wolnej stopy odpowiada przed sądem, lub też pozostaje nadal w areszcie aż do ostatecznego przesądzenia postawionych mu zarzutów przestępczych. To aresztant, w ogólniejszym tego słowa znaczeniu.

Po wydaniu wyroku aresztant może być albo zwolniony od odpowiedzialności, albo zostaje za karę pozbawiony wolności na czas jakiś, lub dożywotnio, z osadzeniem w więzieniu, (domu karnym) lub, (gdy kara nie przekracza 6 tygodni), w areszcie. To więzień, lub w ścisłym tego słowa znaczeniu — aresztant.

W wypadku, gdy za zbrodnię wojskową, zawyrokokowane zostało rozwiązanie wojskowego stosunku służbowego, wykonanie kary (śmierci w czasach pokojowych, lub pozbawienia wolności) przechodzi na władze cywilne i duszpasterstwo więzienne zasadniczo z takimi przestępcami nie będzie miało już styczności. Wypływa to wyraźnie z instancji § 15 Kod. Karn. Wojsk. pkt. 4, a zwłaszcza § 32 pkt. 1. Wojsko jest organizacją siły obywatelskiej, słusznie więc stoi na stanowisku sobie właściwej prężności moralnej, a stąd konsekwentnie wyrokuje z kim w zakresie wymiaru swej sprawiedliwości chce mieć do czynienia, a z kim nie.

Pozbawienie wolności osoby wojskowej na czas przeprowadzenia śledztwa, lub w celu odbycia kary, w myśl § 79 pkt. 1 i 7 K. K. W., jest w pewnym zakresie wykonaniem przez zaaresztowanego lub uwięzionego rozkazu swej władzy zwierzchniej — przebywania w miejscu oznaczonym aż do odwołania, lub przez ściśle określony przeciąg czasu. Moment to bardzo ważny dla duszpasterstwa wojskowego ponieważ, poza wszelkimi innymi motywami, prawnie decyduje o charakterze oświatowo-wychowawczym wojskowych więzień śledczych i karnych.

Wojskowe więzienie w prostej linii nie jest więc katorgą, lecz oddziałem zamkniętym, wychowawczym. Charakter wychowawczy takiego oddziału wynika jeszcze i z § 18 K. K. W. Czas trwania kary, pozbawiającej wolności ponad 6 tygodni, nie zalicza się na poczet przepisowego czasu czynnej służby w wojsku, lub marynarce. Pozbawienie więc wolności wojskowego jest poniekąd daniem sposobności obywatelowi-żołnierzowi lepszego życiowego przygotowania się w specjalnym zakładzie poprawczym do godniejszego ukończenia służby wojskowej. Że tak należy charakter karalności wojskowej rozumieć, świadczy i to, że, jakeśmy już wspomnieli, jeśli wojsko przez swe organy wymiaru sprawiedliwości zawyrokuje, że przestępcy żołnierz-obywatel nie nadaje się w ogóle do ojczystej służby obronnej, wtedy przechodzi do rąk władzy cywilnej i ponosi wszelkie karne konsekwencje przestępczego cywila.

Wojskowe duszpasterstwo więzienne dla celów pedagogicznych powinno być świadome tej wybitnej różnicy charakteru wychowawczego więzienia wojskowego i cywilnego.

Głębsze zrozumienie prądów wychowawczych więzienia w ogóle, nie tylko wojskowego ale i cywilnego, w dzisiejszych czasach wypływa z różnicy pojęć przestępstwa i kary dawniej a dziś. Dawniej kara miała cechę mściwości społecznej, więzienie było katorgą, szło o steroryzowanie psychiki przestępcy. Zastosowywano więc powszechnie w ostrej formie tresurę, czyli system bodźców zewnętrznych, do wytworzenia w psychice przestępczej stałych, społecznie dodatnich, emocji czynnych. Postępowano z więźniami ogólnie, jako z ludźmi nie posiadającymi zdolności „rozwagi“, niezbędnej do powzięcia nieprzestępczego postanowienia. W brutalnej konsekwencji odmawiano więźniom najelementarniejszych praw do życia i jego radości, tłumiono i niszczone ich przestępcze popędy, niszcząc jednocześnie i „całego“ człowieka pod względem fizycznym i — co jeszcze było dobrego — psychicznym. Nic dziwnego, że więzienie w takich warunkach było nie domem poprawy, ale „akademią“ wszelkiej i ostatecznej demoralizacji. Dziś wszechstronna analiza przestępczości — (zob. „Wstęp do polityki kryminalnej“ — przez Bronisława Wróblewskiego, prof. U. S. B., Wilno 1922) — wykazuje w czynie kryminalnym nie tylko splot czynników ujemnych, ale i dodatnich, a przeto i kara, czyli zadośćuczynienie kryminalne, powinno być nie tylko sprawiedliwym społecznym odpłaceniem „wet za wet“, ale i okazją do „rozsądnej“ zmiany życia na lepsze w specjalnej, „społecznej instytucji“.

Dla duszpasterza nie jest to nowina. Wszak nawracanie grzeszników, to jego obowiązek moralny. Przypowieść Chrystusa Pana o kąkolu w pszenicy (Mat. XIII, 24 — 3) nie tylko stwierdza pogmatwanie zła z dobrem w człowieku, ale jednocześnie nawołuje do nadzwyczaj taktownego obchodzenia się z „kąkolem“ — ze względu na dobro „pszenicy“.

Pozbawienie wolności osoby wojskowej duszpasterz więzienny, w myśl wyżej powiedzianego, potraktuje jako, stworzoną przez Wojsk. Departament Sprawiedliwości, okazję leczenia psychiki wojskowej z przestępczych popędów, tchnienia w nią krytycznej moralnej samooceny, zachęcenia do potępienia pleniącego się wśród dobra zła, stłumienie go, opanowanie, a nawet uwnioślenie — (Dobry Łotr na krzyżu) — przez przekształcenie sił, więzionych dotąd przez zło, w siły urzeczy-

wistniające dobro kulturalne. Takie leczenie psychiki zresztą—to w najszerszym tego słowa znaczeniu: wychowanie. Zatrószczy się więc duszpasterz ogólnie nad wytworzeniem atmosfery moralno-wychowawczej w więzieniu i będzie ją pielęgnować nie tylko wśród śledzonych, aresztowanych i uwięzionych, ale i wśród personelu.

2.

Całokształt pracy duszpasterskiej w aresztach i więzieniach wojskowych.

Praca duszpasterska, odpowiednio do uwag wstępnych, obejmuje wszystkie objawy wychowawcze więziennictwa wojskowego. Obejmuje śledzonych aresztantów, więźniów, personel, wkracza w dziedziny ich zamkniętego życia, starając się wycisnąć na nim niezatarte piętno umoralniająco-kulturalno-religijne i obywatelskie. Odpowiednio do potrzeb musi powstać szczegółowy program pracy duszpasterskiej, ujmujący w ścisłe łożysko ogólne wychowawcze zagadnienia wojskowych więźni.

Jak z przebiegu procedury śledczej można było już wywnioskować, wojskowe więzienie śledcze gromadzi w swych murach obok osób wojskowych, rzeczywiście winnych, jeszcze i niewinnych, albo tylko poważnie podejrzanych w przewinieniu. Historia śledcza uczy, że z powodu zawiłości sprawy, w oddziale śledczym zamkniętym, nawet niewinni w zupełności ludzie mogą przesiedzieć po kilka miesięcy. Samo przez się jest zrozumiałe, że — nie wchodząc w meritum sprawy—obowiązkiem duszpasterza jest łagodzenie rozgoryczenia wskutek tego powstałego. Powinno względem „pokrzywdzonych“ zastosować, jak najdalej posunięte, względy sympatii i regulaminowych przywilejów. Lepiej bowiem winnemu regulaminowo pofolgować, niż ofiarę ślepego losu doprowadzić do rozpaczry rygorem więziennym.

Dla celów duszpasterskich należy odróżnić przestępstwa, wykazujące brak umoralnienia etycznego w więźniu, np. złodziejstwo, i brak uobywatelnienia, np. dezercja. W pierwszym wypadku przestępstwo jest zarazem i grzechem, tj. dobrowolnym przekroczeniem nakazów sumienia, a w drugim jest

obywatelskim przestąpieniem paragrafów prawa, które mają charakter ściśle karno-dyscyplinarny. Duszpasterstwo więc, nie zaglądając nawet do aktu oskarżenia więźniów, ogólnie powinno działać w wzmożonym tempie w dwóch kierunkach: etycznym i patriotycznym.

Zdarzyć się mogą czasami i więźniowie i d e o w i. Powinni być oni traktowani przez duszpasterzy z nadzwyczajnym taktem. Dla celów pedagogicznych przestępstwa ich należy podzielić przynajmniej na dwie grupy: 1) popełnione w duchu bezinteresownej sympatii do idei, lub 2) dla zysków osobistych. Tam trzeba ogólnie dążyć do przemiany przekonania nieraz fanatycznego, tutaj — do wytworzenia wstrętu do usposobienia przekupnego

Wprost przeciwna istnieje grupa więźniów z cechami zbrodni moralnych: sadystycznych, erotomańskich itp. Tych, w interesie ogółu, należy izolować, jako nienormalnych, kwalifikują się oni bowiem raczej do obserwacji psychiatrów, niż duszpasterstwa.

W stosunku jednak do wszystkich śledzonych, zaaresztowanych i uwięzionych duszpasterz wystąpi z wielkim sercem miłosierdzia chrześcijańskiego, które nakazuje więźniom przychodzić z pomocą, grzesznych upominać, nieumiejętnych nauczać, wątpiącym dobrze radzić, smutnych pocieszać, krzywdy cierpliwie znosić, urazy chętnie darować, modlić się o opamiętanie ich i nawrócenie.

Osoby wojskowe, pozbawione wolności, jak stwierdziliśmy wyżej, są albo pod względem religijnym, albo obywatelskim niedokształcone i niedochowane. Otrzymali ci wojskowi pod rygorem prawa rozkaz przebywania przez pewien przeciąg czasu w oddziale zamkniętym, gdzie wzmożony rygor służbowy, oświata, duszpasterstwo są „celowo“ zastosowane do osiągnięcia przynajmniej ich „prawnej“ poprawy. Duszpasterz więc rozwinię energiczną działalność w dwóch kierunkach — wykształcenia religijno-moralnego i wychowania.

Celem wykształcenia religijno-moralnego będzie nauczać pozbawionych wolności w co mają wierzyć i dlaczego, oraz jak mają według prawd poznanych postępować. Prawdy wiary należy przede wszystkim krzewić katechizmowe, tj. te, które były

przyswajane w dzieciństwie, trzeba je tylko oświecić teraz od strony obowiązków duchowego rozwoju jednostki i sprężystości wszelkich organizacji: rodziny, społeczeństwa (państwa), ludzkości. Wykształcenie powinno dążyć do obudzenia ducha krytycyzmu (sumienia), względem własnego niezrównoważonego „ja”. To praca duszpasterska nad oświeceniem wszystkich objawów duszy człowieka grzesznego, odkupionego Krwią Przenajdroższą Chrystusa.

Wychowanie religijne to — praca nad wolą i sercem więźnia, aresztanta i śledzonego. Kresem wychowania będzie analiza rzeczowa psychiki grzesznego człowieka, nawrócenie jej na drogi Chrystusowe i zaprawienie do życia moralno-religijnego. Jako rezultat wychowawczych tendencji ma wdrożyć się przestępczy człowiek „na sumieniu” w praktyczną umiejętność mierzenia ściśle określonych, stałych popędów i pragnień moralno-religijnych, zapalać się do nich, entuzjazmować i rzeczywiście realizować je najpierw na terenie już więziennym, a później na wolności. Wychowanie moralno-religijne ma podważyć do pewnego stopnia „moral insanity” każdego pozbawionego wolności i ugruntować go w czynnej cnotliwości.

Poza tą pracą ściśle, że się tak wyrazimy, kapliczną bezpośrednio, duszpasterz skieruje swą uwagę na wykształcenie i wychowanie obywatelskie. Przez ten dział sięgnie wpływ bezpośredni duszpasterza nawet na inowierców. Przy okazji oświeclania różnorodnych objawów kultury obywatelskiej, nie tylko katolicy, ale i inowiercy zostaną pouczeni o tych etycznych zasadach naszej kultury katolickiej, które wpłynęły na ukształtowanie się naszej kultury ojczystej, a to w tym celu, aby wśród nas żyjąc, umieli zachować odpowiedni takt i nie wpadli na tym tle w kolizję z kodeksem karnym

Wykształcenie obywatelskie obejmie, bez wchodzenia w zakres pracy referatu oświatowego, zasadnicze prawdy, dotyczące się duchowej wartości człowieka, jako jednostki w świecie nieorganicznym i organicznym, oraz jego stanowiska w rodzinie, w społeczeństwie (państwie, i organizacji religijnej). Oprócz tego ten dział ma wskazać na kulturalne objawy życia człowieka rozumnego i moralnego, na tle biegu historii kultury świata i ojczyzny.

Wychowanie obywatelskie zajmie się szczegółowym rozpatrzeniem potęgi człowieka, który przez pracę twórczą umie zorganizować swoje osobiste życie, rodziny swej i dąży do coraz wydatniejszej twórczej organizacji społeczeństwa. Ten dział ma za zadanie stworzyć obraz człowieka i obywatela, znającego swój cel i środki działania w ogólnym rozwoju Rzeczypospolitej Polskiej.

Lecz duszpasterstwo w więzieniu nie kończy się tylko na pracy z pozbawionymi wolności. Wielką uwagę oświatowo-wychowawczą trzeba poświęcić i personelowi. Pominąwszy dorywcze uświadamianie personelu z okazji jego służbowej obecności na kazaniach, naukach i pogadankach, miesanych do śledzonych aresztowanych i uwięzionych, zaleca się drogą systematycznych kursów służbowych, duszpasterskich odpraw i pogadek wykształcić i wychować personel dla celów ideowych wojskowego więzienia śledczego. Ta praca oświatowo-wychowawcza jest nieraz ciężka. Z tym większym zapalem wytrwałości i cierpliwości należy szerzyć jasne prawdy wychowawcze, które obowiązują personel na sumieniu. Aby nie być źle zrozumianym, zaznaczam, że nie chodzi o wyrobienie w personelu ducha dewocyjno-moralizatorskiego, choć lepszy on jest niż gorszycielstwo nieetyczne, lecz o ducha praworządności i służbiowości, to jest regulaminowego pełnienia obowiązków, tych podstawowych wychowawczych idei obywatelskich, które przez personel mają być zaszczerpione pozbawionym wolności. Jak wspomnieliśmy personel jest bezpośrednim organem wychowawczym, to też powinien być uchem, okiem i głosem władzy przełożonej i duszpasterza: uchem i okiem — powinien informować o prądach ujemnych i dodatnich, moralno-kulturalnych, wśród śledzonych, aresztowanych i uwięzionych, głosem — powinien być szerzycielem ogólnych zasad wiary, moralności i obywatelskości, które duszpasterz i przełożeni szczegółowo chcą zaszczerpić w więzieniu.

Każdy zakład wychowawczy jest społeczeństwem w sobie zamkniętym — jest nim i więzienie, a w więzieniu — życie swoiste i zwyczaje, obyczaje prawa, sądy i rządy. Duszpasterz, oprócz troski o każdą poszczególną duszę musi również dbać o duszę wspólną więzienia, o ogólną atmosferę moralną, sprzy-

jającą celom duszpasterskim, oświatowym i wychowawczym. Najogólniej wzięwszy, na co już zwracaliśmy uwagę, trzeba dążyć do przeistoczenia więzienia-kaźni w więzienie-zakład wychowawczy, wpływając odpowiednio i stale na pozbawionych wolności i personel. Zapewniamy, że nawet praca cierpliwa może wydać należyte plony tylko przy sprzyjających warunkach „atmosferycznych“

3.

Szczegóły pracy duszpasterskiej w więzieniach wojskowych *).

A. Wksztalcenie religijne.

Systematyczny wykład zasad wiary i moralności Chrystusa Pana.

Ponieważ fala pozbawionych wolności w wojskowych więzieniach śledczych podlega nieustannym przyptywom i odpływowom, należy wykład ten przeprowadzać dwa razy do roku: w maju i październiku, z okazji nabożeństw ku czci Bogarodzicy majowych i różańcowych.

B. Wychowanie religijne.

R e k o l e k c j e.

Ze względu na płynność masy mieszkańców oddziałów zamkniętych śledczych, rekolekcje należy przeprowadzać dwa razy do roku: przed Bożym Narodzeniem i przed Wielkanocą z okazji spowiedzi adwentowej i wielkanocnej. Poruszenie serca i woli na tle czterech prawd wiary.

C. Praca religijna, oświatowo-wychowawcza.

1. Kazania i nauki z okazji nabożeństw niedzielnych i świątecznych.

Przedewszystkim chodzi o przystosowanie zasad wiary i moralności Chrystusa Pana do życia człowieka w ogóle, a życia żołnierza, jako lojalnego obywatela w szczególności. Z wielkim na-

*) Zastosowano z wynikiem dodatnim w jednym z wojskowych więzień śledczych w okresie 8 miesięcy (1.III — 31 X).

ciskiem powinno się podkreślać stronę i objawy wychowawcze życia chrześcijańskiego.

2. Nauki przygotowawcze do jak najowocniejszego korzystania z Sakramentów świętych.

a) Spowiedzie — miesięczne, kwartalne, poprzedzone nauką przygotowawczą, z podkreśleniem wartości psychiki człowieka bezgrzesznego i umiejętnością oczyszczania się z grzechów przez głęboką analizę psychiczną, szczere potępienie zła moralnego, stłumienie, lub też jego uwznioślenie dla miłości Boga i bliźniego.

b) Komunie św. Uwznioślenie nadnaturalne życia człowieka przez nasycenie się Ciałem i Krwią Jezusa Chrystusa — to Komunia rzeczywista; życie według wzoru zawsze żywego, utajonego w Najświętszym Sakramencie, Mistrza — to Komunia duchowa, ideowa.

3. Lekcyjki duchowne czyli tzw. „podkazanek”. Są to krótkie nauki na temat spraw bieżących więzienia, a związanych z prawdami wiary i moralności oraz z życiem moralno-religijnym.

Jest to omawianie teoretyczne i praktyczne zachowania się dodatniego i ujemnego śledzonych aresztantów więźniów w stosunku do siebie, personelu, przełożonych i duszpasterza. Przez naučky te, słuchane zazwyczaj bardzo uważnie, trzyma się rękę na żywym pulsie moralnego życia więziennego, przez nie najlepiej można ustalić i regulować atmosferę moralną, sprzyjającą celom wychowawczym więzienia.

4. Konferencje religijne, powitalne i pożegnalne.

Każdy nowowchodzący do więzienia powinien odbyć z duszpasterzem konferencję w celu możności osobistego skierowania uwagi pozbawionego wolności na możliwość intensywnej duchowej pracy w więzieniu, oraz na obowiązek regulaminowego w więzieniu zachowania się. Każdy natomiast wychodzący, powinien być żegnany w celu udzielenia mu odpowiednich ostróg. Takie przygotowanie każdego z osobna wojskowego do życia zamkniętego, ale ideowego będzie silną przeszkodą

do wytworzenia się atmosfery, w więzieniu niepożądaney: desperackiej, przygnębioney, rozleniwiającej.

5. Nauki przygodne.

Są to rady i nauki przygodnie udzielane jednej osobie, lub grupie osób, a to podczas przyjęć „interesantów“ po nabożeństwie w zakrystji, lub podczas wizyty w celach.

6. Bractwa kościelne.

Jako wzór zrzeszania się dla celów ideowych, szkaplerz: rycerstwo Maryi, idea czynnej walki w imię świętego honoru Bogarodzicy, o posiadane ideały religijne, różaniec, apostołstwo, dobra w Imię Maryi, Królowej Korony Polskiej.

D. Wykształcenie i wychowanie obywatelskie.

1. Pogadanki.

Z powodu ciągłej zmienności słuchaczy, każda pogadanka, stanowiąc całkowicie zamkniętą całość, ma uczyć zarazem i wychowywać. Nie przeszkadza to jednak, że szereg pogadań może wyrażać jakąś jedną ogólną myśl. Uważam, że nawet z punktu widzenia wychowawczego a bardziej jeszcze w celu wytworzenia atmosfery dodatnio-wychowawczej, programowość w przeprowadzeniu pogadań jest niezbędna. Należy zwłaszcza silnie podkreślać niezbędność praworządności i lojalności człowieka i społeczeństwa, oraz ideowości pracy, tych bezwzględnych czynników lepszej doli osobistej, rodzinnej, koleżeńskiej, przyjacielskiej, ojczystej, religijnej.

2. Referaty przygodne z powodu rozmaitych uroczystości wojskowych, kościelnych i narodowych.

Duszpasterz nie powinien ani jednej sposobności opuścić, gdy chodzi o możliwość zabrania głosu i szerzenia zdrowej nauki.

„Fides — a więc i vita ex fide — ex auditu“ naucza nas św. Paweł (Rzym X, 17).

3. Systematyczne kursy dla analfabetów i lekcje doksztalcające.

Ten dział w zupełności zależy od sprawności referatu oświatowego. Kapelan jednak osobistym zainteresowaniem się i inicjatywą i w tym zakresie może zrobić wiele dobrego.

4. Odwiedziny cel więziennych, warsztatów i kuchni.

Bezpośrednie zetknięcie się z śledzonymi, aresztowanymi i uwięzionymi umożliwia kapelanowi zdobycie materiału praktycznego do lekczyjek i nauk przygodnych.

Oświatowo-wychowawcza praca z personelem.

1. Systematyczne kursy wychowawcze.

Z powodów często spotykanego nieprzygotowania wychowawczego personelu należy brać czynny udział w organizowaniu systematycznych kursów wychowawczych.

2. Odprawy personelu.

Odprawy co do skuteczności i myśli przewodniej są w prostym przyczynowym związku z lekcijkami duchownymi dla pozbawionych wolności. Przez odprawy trzyma się rękę na pulsie codziennych wypadków z życia personelu, dodatnich i ujemnych, dla celów oświatowo-wychowawczych więzienia.

3. Pogadanki dla personelu z zakresu wychowawczego.

Pogadanki te, jeśli mają przynieść korzyść — muszą być bardzo starannie przygotowywane.

Wyszczególniony powyżej plan pracy duszpasterskiej ma za zadanie przez celowe oddziaływanie na psychikę przestępczą, w warunkach więziennych, do umoralnienia jej przynajmniej do granic niekaralności sądowej. Mogę jednak zaręczyć z doświadczenia swego, że cud nawrócenia Łotra Dobrego przy intensywnej celowej pracy duszpasterskiej, za Łaską Bożą, niejednokrotnie zdarzać się będzie i w warunkach karnych wojskowych. Mam tego aż nadto liczne dowody. Co charakterystyczne, że kto jak kto, ale duszpasterz więzienia namacalnie stwierdza prawdziwość przysłowia apostołskiego: Człowiek sieje — Bóg wzrost daje!

UWAGI I SPOSTRZEŻENIA Z DZIEDZINY PRACY DUSZPASTERSKIEJ WŚRÓD WIĘZNIÓW WOJSKOWYCH.

Kapłan, któremu biskup powierza duszpasterstwo wśród więźniów, myśl przewodnią i program swej pracy czerpać winien w słowach Boskiego Zbawiciela: „Nie przyszedł Syn Człowieczy, aby sądzić świat, lecz, żeby świat przezeń był zbawiony... aby ratować to, co było zginęło... Byłem w więzieniu, a przyszlście do mnie“.

Słowo „więzienie“, „więźniowie“ pomimo woli wywołuje w świadomości ludzkiej dziwny jakiś otrząs moralny, niechęć, uczucie bezskuteczności wysiłków i bezowocności pracy na takim terenie. Tymczasem kapłan, który w tę jałową glebę dusz przy promienistych blaskach łaski Bożej rzuca zdrowe ziarna wiary i moralności i w tę pracę wkłada całą swą duszę, serce i umysł, z radością stwierdzić może, że wysiłki nie były daremne, gdyż i Bogu pozyskane zostały dusze zbłąkane i społeczeństwu zwrócone zdrowe moralnie jednostki. Praca niełatwa, ale nad wyraz pożyteczna, jak pod względem religijnym, tak i społeczno-państwowym.

Objęmując placówkę duszpasterską w więzieniu wojskowym, kapelan winien uświadomić sobie wielką odpowiedzialność za nią wobec Boga i Państwa i dlatego musi wnieść do tej pracy wielkie wyrobienie duchowe i wszechstronne wykształcenie, gruntowną znajomość psychiki ludzkiej i zalety dobrego wychowania, wśród których taktowna, z godnością umiejętność objęcia się z ludźmi, niezwykła wyrozumiałość połączona ze stanowczością i energią winny zajmować przodujące miejsce. Z naciskiem podkreślić należy, że nasze władze wojskowe idą zawsze na rękę kapelanowi i wszystko czynią, aby mu ułatwić odpowiedzialną pracę, gdyż uważają więzienie za miejsce, gdzie żołnierze odbywają wprawdzie karę za przestępstwa, ale gdzie są oni uważani poniekąd za ludzi psychicznie chorych, lub za ofiary złego wychowania, złego otoczenia, różnych zbroczeń i namiętności, i dlatego kapelanowi pozostawiają pełną

swobodę w metodyce nauczania i wychowania, aby cel — poprawę żołnierzy więźniów osiągnąć. Nieporozumienia lub niedociągnięcia taktu w stosunkach służbowych, lub nawet towarzyskich pomiędzy sądownictwem wojskowym, administracją więzienną, a kapelanem nie mogą pod żadnym pozorem mieć miejsca, gdyż nie może być kwestii tak trudnej i przykrej, której by przy dobrej woli, takcie i roztropności ze strony kapelana nie można było załatwić rozsądnie, z pożytkiem dla dobrej sprawy. Ściśła, pozbawiona całkowicie zadrasnień osobistych, współpraca kapelana z administracją więzienną staje się nieodzownym warunkiem pożytecznego duszpasterzowania wśród więźniów-żołnierzy. W takiej szczerej atmosferze współżycia i towarzyskich stosunków z korpusem oficerskim sądownictwa wojskowego i administracji więziennej kapelan może wyjednać pewne względy dla więźniów, lub łagodniejsze w pewnych warunkach potraktowanie spraw więźniów, a to podnosi powagę kapelana i staje się powodem przywiązania z ich strony do kapelana jako prawdziwego przyjaciela nieszczęśliwych, chwilowo wykołejonych ludzi.

Więzienie ma swoją dziwną psychozę i nadwrażliwość, wniknięcie w te przejawy ducha więziennego jest nieodzownym warunkiem rozsądnej pracy. Przede wszystkim, jak w więzieniach cywilnych, tak i w więzieniu wojskowym, chociaż w mniejszym stopniu, daje się zauważyć osobliwy światopogląd na religię, światopogląd przesiąknięty bezbożnością, motywowany przez więźniów zasłyszczanymi lub przeczytanymi zarzutami przeciwko religii, bez ich należytego zrozumienia i uzasadnienia. Podobna psychoza działa deprymująco na słabe umysłowo i niezepeśute jednostki, zwłaszcza nie mające odpowiedniego wykształcenia.

Świadomość i przeświadczenie wśród więźniów, że kapelan posiada nie tylko wykształcenie teologiczne, ale i wykształcenie z różnych dziedzin wiedzy i każdą kwestię potrafi naukowo wytłumaczyć i rozsądnie wątpliących oświecić i nauczyć, bezwzględnie powstrzymuje szerzenie się wspomnianej psychozy więziennej. Dodać należy, że element więzienny jest niezwykle drażliwy i wrażliwy, przeto w obcowaniu z więźniami kapelan musi się uzbroić w niezwykłą cierpliwość i wyrozumiałość.

Wręcz niedopuszczalną jest rzeczą domaganie się ze strony kapelana ukarania jakiegoś więźnia za nieodpowiednie zachowanie się podczas nabożeństw lub pogadanek, gdyż podobny krok wywołałby nie tylko uprzedzenie i niechęć ogółu więźniów do niego, lecz na długi czas sparaliżowałby i wysiłki i skutki pracy duszpasterskiej. Umiejętne zwrócenie uwagi na pewne ogólne wykroczenia więźniów można uczynić w czasie pogadanek religijno-moralnych, lub pojedynczym więźniom w cztery oczy w zakrystii, albo w celi więziennej, lecz czynić to trzeba bez złości z pewnym spokojem i taktem, a cel będzie osiągnięty. Więzień, który dozna wyrozumiałości i dobrego potraktowania nie odważy się na przyszłość czynić kapelanowi przykrości niesfornym zachowaniem. Zwracanie zaś uwagi oficerom lub podoficerom, zatrudnionym w administracji więziennej na skutek skarg lub zażaleń więźniów-żołnierzy, zasadniczo nie powinno mieć miejsca, gdyż podobne skargi są przeważnie bezzasadne, a gdyby nawet były jakieś uchybienia ze strony administracji więziennej, więźniowie mają możliwość w czasie inspekcji więzienia przez prokuratora sądu wojskowego zażalenia jemu przedstawić. Jeżeli zaś w ostateczności wypadnie kapelanowi interweniować u władz więziennych w jakiejś sprawie więźnia, należy to uczynić z wielką roztropnością, tak żeby to nie wyglądało na wtrącanie się kapelana w nie swoje rzeczy, a tym samym obniżało jego powagę i psuło dobre stosunki służbowe. Kapelan, który postępuje z gruntowną rozważą w czynach i mowie, chociażby pozornie do niczego się nie wtrącał, osiągnie to, że z jego zdaniem się liczą i jego taktyczne zamierzenia w dziedzinie urabiania dusz i charakterów żołnierskich będą uwzględnione przez władze wojskowe. Z naciskiem podkreślić należy, że doświadczenie życiowe, gruntowna znajomość psychiki ludzkiej i umiejętność obojętności się z ludźmi w sposób szczerzy i naturalny — to decydujący czynnik wpływu kapelana na otaczające go środowisko.

Oto zewnętrzne czynniki, którymi kapelan więzienny kierować się winien, aby praca jego zyskała na wartości i skuteczności. Duszą zaś tej pracy — to sakramenty święte i nauka Chrystusa Pana, te najskuteczniejsze środki uświęcenia dusz,

oświecenia umysłów, kształcenia charakterów i wzmocnienia woli, którymi duszpasterz więzienny obficie ma szafować.

Msze święte mają być odprawiane w kaplicy więziennej nie tylko w niedziele i święta, ale o ile możliwości i w dniu powszednie przed pogadankami religijno-moralnymi. Uroczyste niedzielne i świąteczne Msze święte należy kończyć błogosławieństwem Najśw. Sakramentu, modlitwą za Ojczyznę i Prezydenta Rzeczypospolitej i wspólną pieśnią religijną, zastosowaną do okresu roku kościelnego. Dla uświetnienia nabożeństw uroczystych powinien być zorganizowany chór: bądź to z funkcjonariuszów więziennych, lub ich rodzin, bądź też z więźniów, aczkolwiek zorganizowanie z tych ostatnich chóru w wojskowym więzieniu śledczym nasuwa pewne trudności ze względu na stale zmieniający się stan osobowy więźniów-żołnierzy. Nauki i kazania niedzielne i świąteczne mają być treściwe, krótkie (około 20 minut), w formie homilii syntetycznej lub analitycznej, w ramach których w okresie 3 — 4 miesięcy należy zawrzeć główne zasady Wiary świętej, a to z powodu, iż w tym okresie czasu nieomal cały skład osobowy więźniów się zmienia; a żołnierz wychodzący z więzienia ma wynieść stąd w umyśle, jakby powiedzieć, krótki konspekt nauki Wiary świętej i moralności. Chociażby pewna ilość więźniów słuchała po raz wtóry, lub trzeci nauk i kazań na tematy poprzednio poruszone, to jednak ze względu na życiowe uzasadnienie i oświecenie tej samej prawdy religijnej, na tym tylko skorzystać może i pogłębić wiedzę religijną.

Ogólną spowiedź św. dla więźniów, niezależnie od poszczególnych, należy urządzić w okresie Wielkiego Postu i w Adwencie, jak również należy zachęcać ich do przystępowania do Sakramentu Pokuty przed rozprawami sądowymi, co, jak praktyka wykazuje, chętnie czynią.

Poważne zagadnienie w pracy duszpasterskiej w więzienictwie stanowią pogadanki religijno-moralne. W tej dziedzinie kapelan stanąć winien na stanowisku wyłącznie kapłana Kościoła Chrystusowego i baczyć, by nie przedzierzgnąć się w rolę zwykłego oficera oświatowego, lub zwykłego nauczyciela i moralizatora. Pogadanki religijno-moralne winny być przystępnym uzupełnieniem nauk i kazań wygłaszanych z ambony:

1) wiadomościami o wynikach nowoczesnej wiedzy, szczególnie z zakresu historii, archeologii i nauk przyrodniczych; 2) przykładami z Pisma Św., z żywotów Świętych, życiorysów ludzi prawdziwej nauki i wiedzy, ludzi wielkich idei, bohaterstwa, poświęcenia, zaparcia się dla dobra ludzkości i potęgi Ojczyzny.

Pogadanki takie winny być niejako obrazami o pięknej perspektywie, w których dusza więźnia-żołnierza ujrzy i Boga w Trójcy Świętej Jedyne go z całą Jego dobrocią, Sprawiedliwością i Opatrznością i majestatyczny rozwój Kościoła, jego misję dziejową i duszę narodów na szlaku wieków, z podkreśleniem przyczyn ich wielkości i upadku, ich cnot i grzechów.

W zajmujących pogadankach urozmaiconych przykładami zaczerpniętymi z obserwacji i przejawów życia ludzkiego jaskrawo należy podkreślić: 1) zasadę, że Wiara święta, wierna służba Bogu i moralność na niej wsparta, sprowadza błogosławieństwo na człowieka i całe narody, odstępstwo zaś przynosi już nawet w życiu doczesnym nieszczęścia i zgubę; 2) zasadę, że człowiek szczerze wierzący, jak na każdym niemal kroku życia to potwierdza, jest inteligentny i poważnie myślący, jest sumiennym i dobrym obywatelem i żołnierzem, godnym szacunku i podziwu, a natomiast bezbożnik i niedowiarek, depreczając prawa Boskie i ludzkie, idzie po drodze różnych występków, zbrodni, zdrady, nienawiści i krzywdy ludzkiej, byleby tylko dogodzić złym instynktom i namiętnościom, wykreśla się poza nawias życia chrześcijańskiego i społecznego. Z całym naciskiem podkreślić należy przykładami z historii i obecnego życia narodów, że niedowiarstwo i bezbożność nie tylko są grzechami, przeciwko Bogu wymierzonymi, lecz są one czynnikami antyspołecznymi, antypaństwowymi, o cechach zaraźliwej psychicznej choroby, jakby psychopatologicznego zboczenia, pozabawiającego człowieka prawdziwej inteligencji, zdrowej myśli i poważnego ujęcia życia, zboczenia wtrącającego ludzi w odmet barbarzyństwa i zdziczenia.

Wreszcie w pogadankach umiejętnie należy ująć z uwzględnieniem psychiki naszego Narodu całokształt życia i obowiązków żołnierza, jako syna Kościoła świętego i syna Ojczyzny, wskazując jednocześnie na piękno cnót naturalnych człowieka,

honoru i godności osobistej, jak również na piękno darów nadprzyrodzonych, które może każdy u Boga uprosić dla siebie i współbraci szczerą modlitwą i dobrymi czynami.

Nadmienić tu trzeba i z naciskiem podkreślić, że odpowiednio zorganizowana podręczna biblioteczka przy duszpasterstwie więziennym, zaopatrzona w popularne dziełka i czasopisma o treści religijno-moralnej jest wielką pomocą przygotowawczą pod zasiew słów Prawdy Bożej na niwie umysłów i dusz żołnierzy-więźniów. Z długoletniego doświadczenia w pracy duszpasterskiej w więzieniu stwierdzić mogę, że na dnie duszy naszego żołnierza, nawet jako więźnia, pomimo jego chwilowych uchybień i grzechów, kapelan znajdzie wiele dobrych pierwiastków i szlachetnych porywów, a gdy nawet spostrzeże pewne zdolności w złym kierunku przezeń skierowane, niechże skieruje je na właściwą drogę zalet rycerskich, bohaterstwa, odwagi i taktyki, tak niezbędnych w wyszkoleniu bojowych, odważnych żołnierzy, co w gruncie rzeczy powiększa zakres zadania kapelana jako duszpasterza, lecz stawia go na wyżynie duchowego oficera rycerstwa Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej.

Ks. STANISŁAW MATZNER

St. Kapelan W. P.

Lwów.

UWAGI O DUSZPASTERZOWANIU W WOJSKOWYM WIĘZIENIU ŚLED CZYM.

Kościół i państwo podają wiele środków, wiodących do poprawy i umoralnienia więźnia-żołnierza, względnie odbywającego areszt. Z tych za najodpowiedniejsze i niechybnie działające należy uważać modlitwę, w najszerszym tego słowa znaczeniu, i pracę. Rozumie się, że kapłan z istoty swego powołania i posłannictwa sięgnąć może tylko do tego pierwszego źródła, a choć strumień ten, wydaje się na pierwszy rzut oka za mały i zbyt ograniczony, znajdzie w nim całą gamę barw, zlewającą się w przepiękny pryzmat miłości Boga i Ojczyzny, co niewątpliwie wpłynie na uszlachetnienie duszy człowieka. Będąc przez

czas dłuższy (6 lat) kapłanem wojskowego więzienia karnego w Stanisławowie, liczącego ponad 3 tysiące więźniów, obcując z nimi blisko, przyszedłem do przekonania, że nie każdy znajdujący się za kratą więzienną, to już wyrzutek społeczeństwa, przeciwnie, wielu tam wtrąciło nieodpowiednie towarzystwo, zły przykład, dziwny zbieg okoliczności, małe wykształcenie, brak zasad religijnych. Procent ludzi zepsutych, bezecznych, wyrzutek ze wszelkich uczuć etycznych, był bardzo mały. Jednak do tych wszystkich przemawia w odpowiednim momencie i chwili podana strawa zdrowa w postaci Słowa Bożego, pogadanki, rozmowy w cztery oczy itd.

Jak więc rozumieć należy modlitwę i jak ją zastosowywać do duszy żołnierza?

I. — Nabożeństwa.

W kaplicy więziennej odprawiałem Msze św., na które przychodzili więźniowie jednego oddziału, zmieniając się każdego dnia, w liczbie 300 ludzi. Więcej ludzi nie puszczano ze względu na bezpieczeństwo i możliwość ucieczki. Podczas Mszy św., więźniowie śpiewali pieśni kościelne unisono przy akompaniamencie fisharmonii. Co niedzielę głoszone były kazania, tematem których były prawdy katechizmowe, a więc nie okolicznościowe. Musiały one wyłobić pewne rysy w duszy nawet najbardziej niewierzącego i zmuszały go do pewnej refleksji i zastanowienia nad sobą. W niedzielę urządzałem Msze św. binowane z kazaniami, po południu zaś nieszpory z wystawieniem Najświętszego Sakramentu. Nieszpory odprawiałem prócz niedziel i świąt codziennie w miesiącach maju, czerwcu i październiku.

II. — Pogadanki.

Każdą pogadankę religijno-moralną, którą opierałem przeważnie na „Credo“, dzieliłem na 2 części. Zauważyłem bowiem, że dla wielu więźniów nie przyzwyczajonych do praktyk religijnych, tak częsta rozmowa o Bogu, o odpowiedzialności za swe uczynki, mogła obudzić wprost przeciwny skutek, reakcję nie bardzo zgodną z moimi zamierzeniami. Dlatego w I-szej części

pogadanki, mówiłem o zasadach moralnych, wplatając jak najwięcej przykładów wziętych z życia, w II-giej części prowadziłem pogadankę na temat: „Co się dzieje na świecie“, wspominając o najważniejszych wydarzeniach w Polsce i zagranicą. Pogadanka taka wywierała na więźniów wielki wpływ i wzbudzała ich zainteresowanie, bo kiedy w jakimś dniu taką pogadankę

Nabożeństwo w kaplicy w b. Wojskowym Więzieniu Karnym w Stanisławowie. (Przed odnowieniem kaplicy).

opuścić musiałem, czy to ze względów służbowych, czy innych, więźniowie dopominali się przez swoich oficerów, bym na drugi dzień tę pogadankę wygłosił. Pogadek takich wygłaszałem codziennie dwie, bo jak wspominałem w I-szym punkcie, ze względu na bezpieczeństwo, nie wpuszczano więcej więźniów jak 300. Od czasu do czasu wygłaszałem pogadanki i dla personelu więziennego tj. prośosów i kluczników o treści pedagogiczno-wychowawczej.

Ponieważ regulamin więzienny przewiduje organizowanie szkół dla analfabetów w więzieniu, a w programie tychże i udzielanie nauki religii — przeto 2 razy w tygodniu wykładałem religię, przechodząc historię biblijną. Starego i Nowego Zakonu, katechizm, przygotowując przy tym więźniów nieraz i do pierwszej spowiedzi i Komunii św. Bo i tacy się trafiali, którzy w wojsku, a raczej w więzieniu, znajdowali drogę do pojednania się z Bogiem i zaznajomienia się z prawdami wiary. Były to jednostki przeważnie z Zagłębia węglowego dąbrowskiego, krakowskiego i naftowego z Borysławia.

IV. — *Nauka śpiewu.*

Wiedząc, czym jest śpiew dla człowieka, zwłaszcza młodego, nie mogłem zaniedbać i tej dziedziny pracy. Każdej niedzieli po nabożeństwach zostawiałem żołnierzy na $\frac{1}{2}$ godziny w kaplicy i tu przerabiałem na jeden głos pieśni, odpowiednie do pory roku kościelnego, a więc adwentowe, postne, przygodne, do Matki Boskiej i Serca Jezusowego, wreszcie kolendy. Gdy zaśpiewano „Lulajże Jezuniu“ w niejednym oku zabłysła łza, a gdy zaintonowano „Gdy się Chrystus rodzi“ zdawało się, że mury kaplicy rozszerzą się, aby ustąpić miejsca dla potężnego „Gloria in excelsis Deo“. Czyje czoło nie korzy się w proch, gdy w poście pieśń o Męce Pańskiej serce rozdziera, aby się znów podnieść i błyszczącym od radości okiem zaśpiewać w niebo podnoszące „Alleluja!“ Nawet przy wyprowadzeniu zwłok więźnia, śpiewał chór więzienny. I tak pieśń krzepiła i wzmacniała, to znów pocieszała w utrapieniu i nasuwała myśli poważne i głębokie.

V. — *Rekolekcje.*

W Wielkim Poście urządzałem dla więźniów rekolekcje. Do każdej grupy więźniów wygłaszałem trzy kazania przed spowiedzią św. a czwarte przed Komunią św. Nauk tych słuchali więźniowie z zainteresowaniem i ze skutkiem, tak, że na niektórych oddziałach dochodziła frekwencja udziału w spowiedzi św. do 100⁰/. Zdarzało się, że niektóre jednostki uchylały się od tego obowiązku, a przyczyną tego była apatia, gdy skazany był na

dożywotnie więzienie, jednak bardzo często i taki po kilkakrotnym odwiedzeniu go, przystępował osobno do św. Sakramentów.

VI. — *Odwiedziny.*

Za bardzo ważną czynność uważałem chodzenie po oddziałach i szpitalu więziennym i zetknięcie się osobiste z więźniem. Poufna rozmowa, często spełnienie jego życzenia, po porozumie-

Nauka religii w b. Wojskowym Więzieniu Karnym w Stanisławowie (r. 1927).

niu się z komendantem więzienia, nawiązywało nić zaufania do kapelana. Później przez takiego więźnia dużo mogłem zdziałać wpływając na więźniów innych.

Że wyżej obrane środki i metody pracy nad więźniami były trafne, i że potrafiłem wyrobić sobie mir i zaufanie wśród nich, był fakt, że kiedy zaproponowałem więźniom zbiórkę pieniężną na rzecz odnowienia i przystrojenia kaplicy więziennej, która wiele rzeczy wymagała, a tego wszystkiego Polowa Kuria Biskupia, wówczas jeszcze niezasobna, dostarczyć nie mogła, więź-

niowie zebrali ze swych zarobków ponad 5 tys. złotych. Za pieniądze te odmalowano kaplicę, sprawiono ławki, Drogę Krzyżową, fisharmonię, zacheuszkę, dywany itd.

Potwierdzeniem tego, że metoda moja była dobra, było również i to, że kiedy zaczęto likwidować więzienie stanisławowskie i więźniów naszego zakładu rozsyłano po różnych więzieniach w kraju, wielu z naszych więźniów stanisławowskich dostało się do więzienia cywilnego we Lwowie. Widocznie ci więźniowie musieli coś niecoś opowiadać o metodach mojej pracy ks. kapelanowi lwowskiego więzienia, bo ten przyjechał do mnie z prośbą bym mu powiedział, jak ja pracuję i na czym polega ta tajemnica mego powodzenia. Opisałem mu wszystko dokładnie, dodając nadto, że zasadą moją jest benedyktyńska maksyma: „Ut in omnibus glorificentur: Deus et Patria!”

Reasumując powyższe wywody, streszczam obowiązki kapelana więziennego.

Do obowiązków kapelana wojskowego więzienia śledczego należy:

- 1) Odprawianie nabożeństw w niedzielę i święta kościelne i narodowe, odprawianie nieszporów w niedzielę i święta, prócz tego w miesiącach maju, czerwcu i październiku codzienne odprawianie nabożeństw okolicznościowych.
- 2) Wygłaszanie pogadanek religijno-moralnych dla więźniów, a wychowawczych dla personelu więziennego.
- 3) Wykładanie nauki religii w szkole i ewentualne przygotowanie więźnia do Sakramentów św.
- 4) Uczenie śpiewu kościelnego (unisono lub chóralnie).
- 5) Spełnianie wszystkich czynności, związanych z szafarstwem Sakramentów św.
- 6) Odwiedzanie więźniów.
- 7) Czuwanie nad doborem książek w bibliotece więziennej i w ogóle nad lekturą więźniów.
- 8) Prowadzenie kancelarii, a w niej księgi zmarłych, liber conversorum, rejestru pism, księgi do zapisywania życzeń i zażaleń więźniów.

Wszystkie te czynności spełnia kapelan w porozumieniu z komendantem wojskowego więzienia.

Ks. ALEKSANDER LEWANDOWSKI

proboszcz w Mnichu k. Kutna.

KAZANIE DO ŻOŁNIERZY W DNIU ŚWIĘTA PUŁKOWEGO.

Wygłoszone podczas pułkowego święta 37 p. p. Ziemi Łęczyckiej, c.n. 26 V 1938 r.

„Przypasz miecz twój na biodra twoje... szczęśliwie postępuj i zwyciężaj dla prawdy, dla wolności, dla sprawiedliwości, a poprowadzi cię dziwnie prawica... (Boża)“ (Ps. 44, 4 — 5)

Drodzy Bracia, Żołnierze!

Przy dźwiękach hymnu narodowego „Jeszcze Polska nie zginęła“ zachrząścił las prezentowanych karabinów, załomotały serca wasze dumą radości.

Zwartymi kolumnami, na czele z dowództwem, stanęliście murem pod sztandarem pułkowym, na którym widnieje Orzeł Biały, symbol wielkości i nieśmiertelności Tej, co „nie zginęła“. Zwyczajem praocjów naszych — rycerzy, co z pieśnią „Bogarodzica“ w bohaterskich bojach nieśli wolność Ojczyźnie i sławę orężowi polskiemu, wysłuchaliście w nabożnym skupieniu Mszy św., niosąc przed tron Wszechmocnego podziękę za to, że wy, urodzeni jeszcze w niewoli, macie szczęście służyć w wolnej i niepodległej Polsce nie pod znakami obcych zaborców, ale pod znakiem ojczystego Orła Białego. Obchodzicie dzisiaj święto swojego pułku, a więc święto tego żołnierza, który w obecnej chwili pod bronią w karnej postawie pełni zaszczytną służbę, święto żołnierzy z rezerwy, jak i święto tych, którzy odeszli z waszych szeregów na wieczne ordynanse, a którzy dla umiłowania Ojczyzny znaczyli swe bohaterskie boje setkami przedwczesnych mogił, usłanych na naszej ziemi, jak Polska długa i szeroka. I wreszcie obchodzicie dziś święto zaszczyconych i wyróżnionych z waszego pułku ponad krzyże i medale kalectwem od ran — inwalidów, tej żywej relikwii Narodu.

Wczorajszy apel poległych przywiódł wam na pamięć tych wszystkich braci - żołnierzy, co złożyli w daninie umiłowanej Polsce największą ofiarę, bo własne młode życie.

„Największą bowiem miarą miłości dla Ojczyzny jest śmierć, bo miłość wtedy nad śmierć jest większa. Śmierć ich na polu bitwy była modlitwą błagalną do Boga, była ofiarą całopalną na ołtarzu poświęcenia o pomyślność dla Ojczyzny“¹⁾.

Dziś w święto 37 Łęczyckiego pułku piechoty, imienia Księcia Józefa Poniatowskiego, kiedy w naszej pamięci odzywa i jawi się moment z niedalekiej przeszłości, moment odradzającej się Polski z przeszło stuletniej niewoli, a z nią formujący się 37 pułk piechoty, który w krwawych bojach dobrze zasłużył się w pamięci zmartwychwstającej Ojczyzny, przed każdym prawym Polakiem i Polką jedno stać winno zadanie: zespolić dusze, serca i dłonie z naszym wojskiem do jednej wielkiej pracy dla Ojczyzny. Bo jeżeli wielką rzeczą dla żołnierzy 37 pułku w czasie wojny było umrzeć za Ojczyznę, to zaprawdę dla nas żyjących niemałą rzeczą jest żyć dla Ojczyzny. Jeżeli dusza żołnierza jest jako miecz płomienisty miłością, obosieczny męstwem, to nasza dusza, dusza obywateli, ma być, jako lemiesz ognisty ideałem, wyostrzony wytrwałością i pracą, który na każdy dzień odkłada skibę po skibie na ojczystym zagonie.

Żołnierzu umiłowany, dumo Ojczyzny naszej!

Gdy na rozkaz swego dowódcy staniesz w wyciągniętych szeregach gotów do defilady i gdy zagrają Ci marsza pułkowego, co fragmentami rzewnych melodyj legionowych przypomni Tobie dolę i niedolę twych braci z czasów wojny, bądź dumny, bo stoisz w szeregach tego samego pułku, co bohaterską krwią obmywał plamy niewoli z Orła Białego. Bądź dumny, bo trwasz na odpowiedzialnym posterunku służby żołnierskiej, gotów na zew Ojczyzny, wzorem dawnych czwartaków, życiem własnym przypieczętować nienaruszalność granic Najjaśniejszej Rzeczypospolitej.

A gdyby nieprzyjaciół, chciwy zdobyć, wyciągnął swe macki po nasze ziemie, Ty jako orzeł szybujący w przestworzach najszczytniejszych ideałów ojczystych, staniesz się piorunem-mścicielem, druzgocącym i niszczącym szeregi wroga.

Niechaj Królowa Korony Polskiej, Najświętsza Panienka hetmani Ci, Żołnierzu, w twardej doli żołnierskiej i niech będzie twoją tarczą obronną na wieki!

Amen.

¹⁾ Ks. Bp A. Szlagowski: „Mowy Akademickie 1915—1921“. Str. 99—101.

Czynności J. E. Ordynariusza Polowego W. P.

19.V.1938. W a r s z a w a. Wygłoszenie w Studium Polskiego Radia odczytu o kardynale Newmianie, transmitowanego przez wszystkie polskie stacje radiowe.

26.V. W a r s z a w a. Odprawienie Mszy św. polowej na Polu Mokotowskim. Wygłoszenie kazania i poświęcenie sztandarów artyleryjskich pułków i oddziałów broni pancernej.

29.V. K r a k ó w. Odprawienie Mszy św. polowej. Poświęcenie sztandarów pułków artylerii.

30.V. S k i e r n i e w i c e. Odprawienie Mszy św. polowej dla miejscowego pułku artylerii. Wzięcie udziału w uroczystości wręczenia pułkowi sztandaru i złożenia ślubowania na sztandar. Przemówienie podczas obiadu żołnierskiego.

2.VI.1938. W a r s z a w a. Obecność na nabożeństwie, odprawionym z okazji konferencji dekanalnej księży kapelanów O. K. Nr I.

3.VI. W a r s z a w a. Odprawienie Mszy św. polowej na Pradze w koszarach pułku piechoty. Wzięcie udziału w inauguracji święta pułkowego.

6.VI. K a t o w i c e. Wygłoszenie kazania w nowym kościele katedralnym z okazji poświęcenia prezbiterium.

8.VI. W a r s z a w a. Odprawienie Mszy św. w kaplicy w Łazienkach dla uczestniczek zjazdu Rodziny Wojskowej. Wzięcie udziału w posiedzeniu inauguracyjnym i wygłoszenie przemówienia.

9.VI. W a r s z a w a. Odprawienie Mszy św. polowej na stokach Cytadeli dla żołnierzy pułku strzelców kaniowskich. — Po południu: obecność na zebraniu „Rodziny Wojskowej“. — Wieczorem: obecność na przyjęciu w ambasadzie rumuńskiej.

10.VI. W a r s z a w a. Wzięcie udziału w posiedzeniu Tow. Przyjac. Młodz. Akadem.

13.VI. K r a k ó w. G. 8. Odprawienie Mszy św. w kościele o. o. Jezuitów i prowadzenie uroczystej procesji z relikwiami św. Andrzeja Boboli z kościoła na dworzec kolejowy. — Wygłoszenie odczytu pt. „Uchwały Pierwszego Synodu Plenarnego w Polsce“ podczas obrad Ogólnopolskiego Związku Kobiet Katolickich.

14.VI. T a r n o w s k i e G ó r y. Odprawienie Mszy św. polowej z okazji święta miejscowego pułku ułanów. Wygłoszenie przemówienia podczas żołnierskiego obiadu.

16.VI. W a r s z a w a. Wzięcie udziału w uroczystej procesji Bożego Ciała, celebrowanej przez J. E. Księdza Nuncjusza Apostolskiego.

19.VI. T o r u ń. Odprawienie Mszy św. polowej. Wygłoszenie kazania i poświęcenie sztandarów, przeznaczonych dla pułków artylerii.

20.VI. W a r s z a w a. Odprawienie w katedrze metropolitalnej uroczystych niesporów i prowadzenie procesji z relikwiami św. Andrzeja Boboli z katedry św. Jana do kaplicy domu o. o. Jezuitów, przy ul. Rakowieckiej.

Msza św. polowa, odprawiona przez J. E. Ks. Biskupa J. Gawlinę podczas uroczystości poświęcenia sztandarów artylerii dn. 29.VI. 1938 r. w Poznaniu.

21.VI. W a r s z a w a. Obecność w katedrze metropolitalnej na nabożeństwie żałobnym, odprawionym przez J. Em. Księdza Kardynała Kakowskiego za duszę ś. p. Stanisława Cara, marszałka Sejmu. Prowadzenie konduktu pogrzebowego z katedry na cmentarz powązkowski.

22.VI. W a r s z a w a. Udział w obiedzie, wydanym przez J. E. Księdza Nuncjusza Apostolskiego ku uczczeniu 25-lecia biskupstwa J. Em. Księdza Kardynała Kakowskiego.

25.VI. Ł u c k. Odprawienie Mszy św. w kościele wojskowym. Przemówienie.

D u b n o. Wygłoszenie przemówienia w kościele wojskowym. Udzielenie błogosławieństwa pasterskiego. Kontrola ksiąg parafialnych.

K r z e m i e n i ę c — B i a ł o k r y n i c a. Wygłoszenie przemówienia w kościele do żołnierzy i rodzin wojskowych.

Udzielenie pasterskiego błogosławieństwa. Kontrola ksiąg parafialnych.

Wieczorem: **Z a h a j c e**. Przemówienie do żołnierzy K. O. P. Udzielenie błogosławieństwa.

D e d e r k a ł y. Wygłoszenie kazania.

26.VI. **D e d e r k a ł y**. Koncelebra na Mszy św. Wygłoszenie przemówienia. Bierzmowanie.

Ł a n o w c e. Odprawienie Mszy św. Wygłoszenie kazania. Udzielenie sakramentu Bierzmowania.

Wizytacja żołnierzy i wygłoszenie przemówień w **H r y n k a c h**, **K o z a c z k a c h** (przeprowadzenie katechizacji dzieci), **O ś n i k a c h** (katechizacja dzieci), **N a p a d ó w c e**, **B o r s u k a c h**.

27.VI. **T a r n o p o l**. Kontrola ksiąg parafialnych.

28.VI. **K a t o w i c e**. Kontrola ksiąg parafii.

P o z n a ń. Kontrola ksiąg parafialnych.

29.VI. **P o z n a ń**. Odprawienie Mszy św. polowej i poświęcenie sztandarów artylerii.

30.VI. **S i e r a k ó w**. Zwiedzenie letniego obozu kadetów. Wygłoszenie przemówienia.

1.VII.1938. **W a r s z a w a**. Konferencja z Panem I Wice-ministrem Spraw Wojskowych gen. bryg. Januszem Głuchowskim. — Konferencja z Panem Szefem Biura Personalnego.

2.VII. **W i l n o**. Obecność w Ostrej Bramie na wieczornym nabożeństwie.

3.VII. **W i l n o**. Odprawienie Mszy św. polowej i poświęcenie sztandarów artylerii.

4.VII. **W i l n o**. Odprawienie Mszy św. polowej z okazji święta pułkowego miejscowego 1 p. p. Leg. Zuchowatych. — Kontrola ksiąg parafii wojskowej.

5.VII. **B i a ł y s t o k**. Wizytacja wojskowej kaplicy szpitalnej. Kontrola ksiąg parafialnych.

6.VII. **P r u ż a n a**. Konsekracja kościoła wojskowego. Kontrola ksiąg parafialnych.

Hołd żołnierski 2 p. s. p. u stóp cudownego obrazu Matki Bożej w Starej Wsi.

Stara Wieś, cichy zakątek ziemi sanockiej, była niedawno świadkiem niecodziennej i podniosłej uroczystości. 2 pułk strzelców podhalańskich złożył u stóp cudownego obrazu Matki Bożej Miłosierdzia w Starej Wsi w niedzielę 29 maja b. r. swoje żołnierskie ślubowanie i zawiesił na obrazie ryngraf pamiątkowy.

Ludność miejscowa odniosła się do tego aktu z najwyższą sympatią. Już na parę dni przed uroczystością nie można było

Kościół o. o. Jezuitów w Starej Wsi.

wojsko. Na triumfalnej bramie widniał napis: „Serdecznie witamy 2 P. S. P.“

Naczelnik gminy p. Kucharski powitał przybywających przemówieniem, nawiązując do chlubnych kart z dziejów rycerstwa polskiego i jego czci dla Bogarodzicy. Po tym przemówieniu 20-tysięczna rzesza przeważnie włościańska, która przybyła na tę uroczystość, wzniosła potężne okrzyki na cześć wojska i jego Naczelnego Wodza, a orkiestra odegrała hymn narodowy.

Główna uroczystość odbyła się w niedzielę 29 maja. Na Mszę św. połową przybył gen. Chmurowicz i przedstawiciele władz oraz miejscowego duchowieństwa. W swej przemowie do żołnierzy podkreślił p. generał, że w obecnych czasach „żołnierz Niepodległej Polski musi być chrześcijaninem, a broniąc Wiary świętej, broni tym samym i Ojczyzny“. Podczas uroczystej Mszy św., celebrowanej przez ks. kapelana Kostikowa, w asyście OO. Jezuitów, wygłosił ks. J. Sobaś T. J. porywające kazanie, wykazując na dziejach Polski, jak ważnym w wojsku jest duch wewnętrzny, który przemagał wroga nieraz kilkakrotnie liczniejszego. Po Mszy św., wśród ogromnego entuzjazmu 20-tysięcznej rzeszy zebranych, wstąpił na podium dowódca pułku płk Csa-dek, odczytując donośnym głosem rotę ślubowania:

na wsi nic kupić, gdyż wszystkie gosposie gromadziły zapasy, by mogły odpowiednio ugościć przybywających żołnierzy.

W sobotę 28 maja pobliskie miasteczko Brzozów przybrało odświętną szatę. Po powitaniu w Brzozowie ruszyło wojsko do Starej Wsi, gdzie we wspaniałej bazylice OO. Jezuitów znajduje się koronowany obraz Królowej i Pani Ziemi Sanockiej.

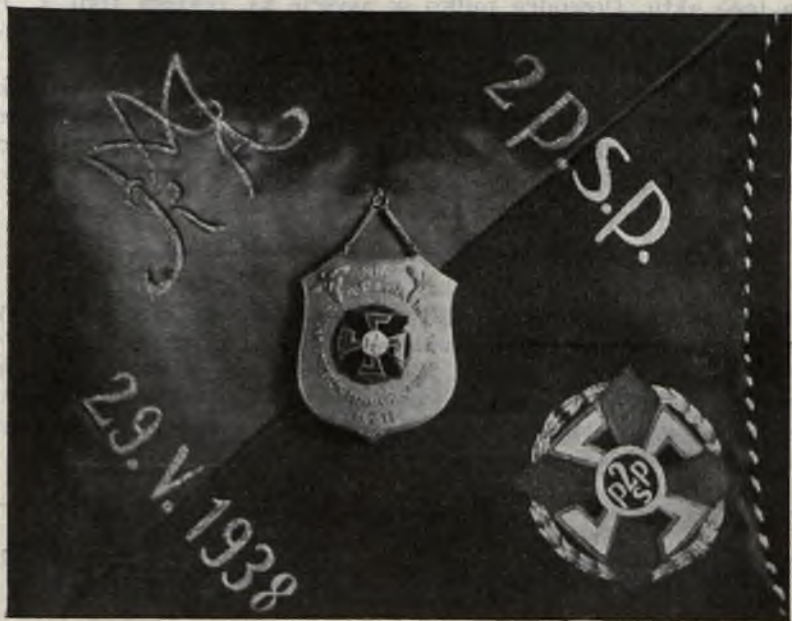
Stara Wieś powitała żołnierzy przy mogile konfederatów barskich obok cmentarza. Ludność, odświętnie przybrana, ciągnęła zewsząd, a młodzież szkolna z okolicznych wiosek przyjechała furami, by ujrzeć i powitać polskie

„Boga Rodzico Dziewico, Bogiem stawiona Maryjo!

My, lud Twój, padamy do stóp Twoich najświętszych i jak niegdyś Król nasz, Jan Kazimierz, Ciebie za Patronkę i za Królowę narodu dzisiaj ponownie obieramy, wszystkie ziemie, miasta i wsie nasze Twojej osobliwej opiece i obronie polecamy i miłosierdzia Twego w teraźniejszym utrapieniu pokornie prosimy.

A że wielkimi dobrodziejstw Twymi pobudzeni, pałamy najszczerzą chęcią służenia Tobie, więc przyrzekamy Synowi Twojemu, Jezusowi Chrystusowi, Królowi wieków i narodów i Tobie, Najświętsza Panno, Zwycięska Królowo Polski, że cześć Waszą i chwałę przenaświętszą zawsze po wszystkich ziemiach naszych pomnażać i utrzymywać będziemy, stojąc wiernie przy świętej wierze Kościoła katolickiego, w synowskiej uległości dla Stolicy Apostolskiej, wiary tej bronić i według niej rządzić się w życiu naszym osobistym, rodzinnym, społecznym, narodowym i państwowym.

Z polskiej ziemi powstaliśmy, więc tej ziemi krew i prochy nasze oddamy. Tej ziemi bronić będziemy do ostatniego tchu w piersiach i do ostatniej kropli krwi. Tu, gdzie dziś stoimy, jest pod stopami naszymi także odwieczna, piastowska ziemia polska. Więc wobec Boga, wobec Ciebie, Panno Starowiejska, wobec tego ludu polskiego przyrzekamy, że nikomu jej nie damy bez

Ryngraf z odznaką pułkową 2 p. s. p., zawieszony jako votum na cudownym obrazie Matki Boskiej w Starej Wsi.

walki do ostatniego uderzenia naszego serca. Starać się też usilnie będziemy, żeby nie sięgać po cudze, ale nie pozwolimy też nikomu bezkarnie targnąć się na to, co jest odwieczną naszą własnością, ale nigdy nie zapomnimy o tym, co powinno być naszą własnością na zasadzie prawa i sprawiedliwości dziejowej.

Na Prochy i Popioły Ojców naszych, na Ducha ich, znaczonego stygmatem wielkości, ślubujemy, że miłować będziemy, jak Oni miłowali Polskę, Ojczyznę naszą. Będziemy Jej służyli, jako Oni jej służyli: w trudach, w poświęceniu, w samozaparciu. Pracować będziemy w czystości intencji, siebie samych zostawiając za progami. Będziemy żywymi kamieniami budowy tego Państwa, a cementem — miłość wspólna i miłość Ojczyzny.

Tobie zaś, Najświętsza Panno Starowiejska, w szczególniejszą opiekę oddaje się dzisiaj 2 pułk strzelców podhalańskich. Ty zaś Bogarodzico, wyciągnij nad nami Twe dłonie błogosławiące! Panuj i władaj nad nami, stań na czele naszych rządów, błogosław Wodzowi Naszemu i Wojskom naszym hetmań, by wierne trwały w Twoim ordynansie, jako przednia straż chrześcijaństwa“.

„Tak nam dopomóż Bóg i święta Męka Jego!“ — wypowiedziane przez cały pułk, było jakby pieczęcią tego aktu. Dowódca pułku w asyście ks. rektora Dyli T. J. zaniósł do kościoła pamiątkowy ryngraf i zawiesił go na obrazie Matki Miłosierdzia na wieczną pamiątkę.

Wspaniała defilada pułku dopełniła tej pięknej uroczystości. Na pożegnanie gości wyległa znów cała ludność miejscowa, dając dowód, że się z wojskiem najzupełniej solidaryzuje i do jego manifestacyj religijnych odnosi się z najżywszą sympatią.

Nominacja naczelnego kapelana Legii Akademickiej.

Naczelnym kapelanem Legii Akademickiej został mianowany ks. dr Władysław Padacz, rektor Małego Seminarium Duchownego w Warszawie. Ks. dr Padacz brał udział jako ochotnik w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 r. i za wyjątkowe męstwo, okazane na polu bitwy, został odznaczony wojennym orderem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych.

Adres redakcji i administracji:

Warszawa, ul. Miodowa 26. Polowa Kuria Biskupia. Telefon 12-07-22.
Konto P.K.O. 30.240.

Za redakcję: Ks. ALEKSANDER GOGOLIŃSKI-ELSTON, kapelan W. P.